

Şimdi bize eski dönem filmlerini anımsatan fotoğraftaki cakalı araç, o yıllarda ABD'nin otomotiv sektörünün kalbi olan Detroit Michigan'da 1937-1940 yılları arasında Ford Motor Company tarafından üretilen, 3.6 L'lik V8 motoruyla 90 HP'lik güç üretebilen, en yüksek 120 mil sürate ulaşabilen bir Ford DeLuxe. İki yana doğru açılan kapıları "suicide door" olarak isimlendiriliyor. Üretildiği dönemde fiyatı 700-925 USD arasımış. Amerikalı bir adam klasik araç koleksiyoncusuna yazdığı mektubunda babasının bu aracı 1939'da 825 USD'na aldığını yazmış.

O yıllarda Türkiye'de 1 USD'ı 1.35 TL civarında. Bu hespla aracın o günlerdeki bedeli 1113.75 TL olarak düşünülebilir. İktisatta ilginç hesaplar var; bir hesaba

göre aracın o zamanki fiyatı günümüzün 5.5 milyon TL'sine denk geliyor.

Fotoğraftaki aracın ön kısmında deseni seçilemeyen bir bayrak var. Ön tamponun sağ tarafındaki plakada el yazısı büyük harflerle "SITMA MÜCADELE REİSLİĞİ MARDİN" yazıyor. Bayrak ve plaka birlikte durumu açıklıyor. Araç, Mardin Sıtma Savaş Başkanlığı'na ait resmi makam aracı. Aracın plaka numarası "2". Numaraya bakınca olasılıklardan biri Başkanlığın en azından bir aracı daha olduğu. Ancak, aracın makam aracı olması ve plaka numarası "1" numaranın Başkanlık'ta başka bir araca verilmiş olasılığını azaltıyor. Diğer bir olasılık da aracın Mardin'deki 2 numaralı resmi araç olması; taşıdığı; bu anlamda 1 numaralı

resmi araç da valinin aracı olmalı.

Fotoğrafta, aracın hemen yanında üç kişi görülüyor. Arkada duran ve kapıyı açan aracın şoförü. Kumaş pantolon, ceket giymiş. Kravatı yok. Diğerlerinden farklı olarak başında kasket var.

Koyu renk takım elbiseli, elinde deri evrak çantası tutan Sıtma Savaş Başkanlığı'nın bir memuru. Takım elbise giymiş, kravatlı, ceket düğmeleri ilikli. Takım ile uyumlu koyu renk fötr şapka takıyor. Elindeki çanta ya kendisinin olmalı ya da açık renk takım elbiseli adamın çantasını taşıyor. Dönemin klasik, saygın devlet memuru.

Fotoğrafta, aracın hemen yanında duran, araca binmesi için kapısı açılmış, açık renk takım elbiseli adam Mardin Sıtma Savaş Başkanı.

Açık renk takım elbise, açık renk kösele ayakkabı ve açık renk Panama stili diye anılan fötr şapka ile tamamlanmış. Kravatı yok, papyon takıyor. Onun ayakkabıları da diğerleri gibi deri-kösele, ancak diğerlerinden farklı olarak takımıyla uyumlu, açık renk.

Fotoğraf, o yıllarda sıtma savaşına ve bu önemli görevi üstlenenlere verilen önemi olanca açıklığıyla yansıtıyor.

Fotoğraftaki aracın o zamanki değerini 1113.75 TL olarak tahmin etmiştik. Çocukluk ve gençlik dönemlerimde sıkça duyduğum bir anlatı, biraz daha iz sürmemi öneriyor.

O zamanki ismiyle Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın 6 Şubat 1951 tarihli yazısına cevaben Bakanlığa yazılan, Antalya Valisi İhsan Sabri Çağlayangil imzalı 11. Nisan 1951 tarihli resmi yazının ekindeki belgede Mardin Sıtma Başkanı'nın maaş bilgileri bulunuyor.

Sıtma Savaş Başkanı'na 1 Aralık 1944'te maaş olarak 178.13 TL, 19 Aralık 1944'te de tazminat olarak 73.80TL. 1945 yılının Ocak-Nisan döneminde aylık olarak, "maaş, tazminat" açıklaması ile ödenen tutar bu ikisinin toplamı kadar; 251.93 TL.

Belgeye göre, Nisan ayında Sıtma Savaş Başkanı'na "4716 sayılı Kanun gereğince" notu ile 178.13 TL ödenmiş; bir maaş tutarında bir ödül, ikramiye olabilir. 1945 yılının Mayıs-Aralık dönemi aylık ödemeler de "maaş, tazminat" notuyla aynı. Bu arada belge ekinde ifade edilen 4716 sayılı Kanun'a ulaşamadım, kanun

sayısı sıtmaya yönelik kanunlarla da uymuyor; devlet memurlarına yapılan ek ödemelerle ilgili bir kanun olabilir.

1946 yılının Ocak-Ağustos dönemine ait ödemelerde "maaş, tazminat" notu bulunmuyor; aylık ödeme 328.61 TL.; anlaşılan 1946'da maaşlara bir zam gelmiş. Bu dönemin aylık ödemelerinin yanına şöyle bir not düşülmüş: "İşbu tediyeler bir kalemde işlenmiş olup maaşla birlikte ödenmiş başka bir istihkakı olup olmadığı anlaşılamamıştır".

Bu durumda, Sıtma Savaş Başkanı'nın 1945 yılındaki 5 aylık geliri ile fotoğraftaki aracı alabilmesi olası. Bu bağlamda, Sıtma Savaş Başkanı'nın maaşı da sıtma mücadelesine ve bu mücadelede görev alanlara verilen önemi destekler nitelikte.

Sıtma Savaş Başkanı, Tıp Fakültesinden 1913'te mezun olmuş, Simav Hükümet Tabibi, Kütahya Belediye Tabibi, Bitlis Merkez Tabibi olarak çalışmış, 1. Dünya Savaşı'nda İran, Irak ve Halep'te yedek subay olarak görev yapmış. Savaş dönüşü İstanbul'da Etibba-yı Mülkiye Cemiyeti (dönemin tabip odası) Genel Sekreterliğini yapmış. Kurtuluş Savaşı'nda, Kastamonu Sıhhat Müdürü, Sivas Sıhhat Müdürü, Kayseri Menzil Hastanesi Başhekimliği, Elazığ Sıhhat Müdürü ve Diyarbakır-Mardin Havalisi Sağlık Müfettişi, Diyarbakır Sıhhat Müdürü olarak görev yapmış.

Sonra bir süre Antalya'da serbest hekim, Elmalı Belediye Encümen üyesi ve gazete yazarı olarak

olarak çalıştıktan sonra Antalya-Kaş Sıtma Mücadele Tabibi olmuş. Aksaray'da ve Niğde'de Sıtma Mücadele Tabipliği yapmış, Atatürk Dolmabahçe'de yatarken Dolmabahçe ve Riva'da sıtma mücadelesi yapsın diye çağırmışlar, İstanbul Sıtma Mücadele Tabibi olmuş. Ardından Mardin Sıtma Savaş Başkanı olmuş. Oradan terfi ile Manisa Sıtma Savaş Başkanı, oradan da terfi ile Antalya Sıtma Savaş Başkanı olmuş. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın 139 sicil numaralı memuru, Dr. Ferruh Niyazi Ayoğlu, dedem.

Fotoğrafın üzerindeki "23 Mayıs 945" tarihi, sonradan eklenmiş ve büyük olasılıkla da hatalı. Fotoğrafı Antalya'daki oğluna, babama posta kartı olarak göndermiş. Fotoğrafın arkasına el yazısı satırlara düştüğü tarih "Mardin 30. X. 44" şeklinde. Şöyle yazmış satırlara: "Sevgili Oğlum, Sana Mardinin resmini ve buradan selam ve muhabbetlerimizi gönderiyoruz. Ayın 26'sından beri buradayız ve yeni işimize başlamış bulunuyoruz. Yolculuk sebebiyle postaya verilemeyen aylığım bugün postaya verildi. Hepimiz sıhhatteyiz. Sana kavuşacağımız günü iple çekiyoruz. Bizi merakta bırakma oğlum."

Arşivde siyah beyaz fotoğraflar var... Masanın üzerinde yıpranmış, dağılmaya yüz tutmuş bir sicil dosyası... Bir yığın bilgi saklı dosyada ve fotoğraflarda...

Çok şey var anlatılacak.

Ferruh N. Ayoğlu